

Samojeedi koerte aretuseeskiri 2017-2021. aastaks

Sisukord

1. ARETUSEESKIRJA KOKKUVÕTE.....	2
2. TÕUSTANDARD.....	3
3. SAMOJEEDI TÕUG EESTIS JA EESTI SAMOJEEDIDE TÕUÜHING	5
3.1. Samojeedi koerad Eestis.....	5
3.2. Eesti Samojeedide Tõuühing.....	5
3.3. TÜ liikmeskonna suurus.....	6
4. POPULATSIOONI SUURUS JA GENEETILINE VARIEERUVUS.....	8
4.1. Populatsiooni suurus	8
4.2. Aretuses kasutatavate koerte hulk	8
4.3. Populatsiooni enim mõjutavad koerad	8
4.4. Meetmed populatsiooni geneetilise varieeruvuse hoidmiseks	8
5. TÕU ISELOOM JA KASUTUSOMADUSED	9
5.1. Kasutusala	9
5.2. Tõuomane katse.....	10
5.3. Soovimatud iseloomuomadused, nende vähendamine / vältimine.....	11
6. TERVIS.....	11
6.1. Levinumad pärilikud haigused	11
6.2. Samojeedi koerte terviseuuringute tulemused 2011-2015.	12
7. Välimik.....	17
7.1. Näitusehinne.....	17
7.2. Välimiku säilitamine ja parandamine.....	17
8. ALLIKAD	18

1. ARETUSEESKIRJA KOKKUVÕTE

Aretuseeskirja aluseks on Eesti kasvatajate nüüdseks rohkem kui kümneaastase aretustöö kogemus. Käesoleva aretuseeskirjaga taotletavad aretuse erinõuded on juba teised, seega põhineb see aretuseeskiri paljuski ka esimeste aretuse erinõuete (kehtisid 2011-2015) praktikas rakendamise kogemustel. Samuti on abimaterjalina kasutatud internetiartikleid, vestlusi kasvatajatega üle maailma ja erinevat kirjandust samojeedi koerte kohta. Eeskujuna on võetud Soome samojeedi koerte tõuühingu aretuseeskirjast, usaldades nende pikaajast ja edukat kasvatustööd ning kogemusi, samuti ka teiste tõugude aretuseeskirjadest.

Seitse aastat tagasi, esimeste aretuse erinõuete välja töötamise ajal, oli samojeedi koer Eestis veel uus tõug, kelle populaarsus samas kiiresti kasvas. Tänapäevaks ongi samojeedi koerte arv Eestis märkimisväärselt kasvanud: kui 2010. aastal oli EKL tõuregistris 199 samojeedi koera, siis praegu, 2016. aastal on neid seal juba ligi 500. Tõenäoliselt kasvab samojeedi koerte arv Eestis veelgi. Seetõttu seisab tõuühingu ees väljakutse tegeleda uute kasvatajate ja omanike harimisega, et vältida paberiteta pesakondade sündimist ning koerte sattumist vastutustundetute omanike kätte. Nagu näitab teiste kiirelt populaarseks saanud tõugude kogemus, siis kiiresti kasvava populatsiooniga tõule on sageli osaks saanud ka kiire kvaliteedi langus – sage pärilike haiguste esinemine, arad ja agressiivsed koerad. Seepärast peame vajalikuks teatavate aretuse erinõuete olemasolu, et kasvatajad suhtuksid aretusse tõsiselt. Samas ei saa aretuse erinõuded olla ka liiga ranged, nii et need kitsendavad aretuskoerte valikut ja ahendavad tõu geenibaasi. Võrreldes kuus aastat tagasi jõustunud esimeste aretuse erinõuetega soovibki ESTÜ järgmiseks perioodiks erinõudeid mõnevõrra leevendada ja loobuda mõnedest ebavajalikeks osutunud piirangutest. Sellest lähemalt punktides 4.4 ja 6.4.

Aretusreeglitega püütakse säilitada FCI standardile (*Vt. 2.ptk*) vastav terve, vaimselt tasakaalukas universaalne samojeedi koer. Lisaks FCI poolt sätestatud rahvusvahelistele aretusreeglitele soovib ESTÜ kehtestada veel mõned tõukohased aretuse erinõuded (*vt lisa I ESTÜ aretuse erinõuded*), mis peamiselt puudutavad aretuskoerte terviseuuringuid ja näitusehindeid. Jätkame kohustusliku puusa- ja küünarliigese uuringuga; kohustusliku silmauuringuga, lisades gonioskoopia uuringu; kolme kohustusliku näitusehindegaga. Lisaks erinõuetele sõnastame mõned olulised aretussoovitused, mis aitavad vastutustundlikel kasvatajatel teha võimalikult õigeid aretusvalikuid.

Järgnevalks perioodiks lubame aretusse lisaks A ja B puusadele ka C puusaga koeri. Lisaks küünarliigese uuringu tulemusega 0/0 on järgneval perioodil lubatud kasutada ka 0/1ja 1/1 tulemusega koeri. Need on ühed olulisemad muudatused meie uutes erinõuetes ja nendest on pikemalt juttu punktis 6.4.

Silmauuringutega soovime jätkuvalt välistada pärilikke silmahaigusi põdevate koerte sattumise aretusse. Samojeedi koeri ohustavate silmahaigustena, mille esinemist tuleb uurida, toome välja päriliku katarakti (HC), võrkkesta düsplaasia (RD) ja progresseeruva võrkkesta atroofia (PRA).

Möödunud perioodi vältel on tõul tõusutendentsi näidanud distikiaas ehk üleliigsete sissepoole pöördunud ripsmete esinemine, mis võivad koerale põhjustada ebamugavust ja silma ärritusest tulenevaid vaevusi. Seetõttu hakati samojeedi koerte silmauuringul ära märkima ka distikiaasi esinemine ning ühing taunib paaritusi, kus mõlemal vanemal on diagnoositud distikiaas.

Kuna 2013. aastal diagnoositi ühel Eesti samojeedi koeral ja teise Eesti koera järglasel Soomes glaukoom, peab tõuühing vajalikuks hakata silmauuringu raames teostama ka gonioskoopia uuringut, mille käigus on võimalik avastada goniodüsogeneesi esinemist. Gonioskoopia vajalikkusest rohkem punktis 6.4.

Lisaks terviseuuringutele soovib ESTÜ aretuse erinõuetega sätestada jätkuvalt ka minimaalse näitusehinnete kohustuse, et aretusse pääseks tõuomase välimikuga koerad. Selle kohaselt peaks aretuses kasutatavatel koertel olema vähemalt kolm näitusehinnet erinevatelt kohtunikelt, millest üks peaks olema „suurepärase“ ja kaks vähemalt „väga hea“. Hetkel on Eesti samojeedi koerte välimiku olukord niivõrd heal tasemel, et nende nõuete täitmine kindlasti ei kitsenda aretusbaasi. Selle punkti eesmärgiks on säilitada praegune tugev tase välimiku osas. Näitused on ka võimalus näha uute koerte pealetulekut ja teadvustada uutele kasvatajatele näituse vajalikkust aretustöös osalemiseks.

2. TÕUSTANDARD

Kommenteeritud samojeedi koera tõustandard ESTÜ kodulehel
<http://www.samojeed.ee/toust/toustandard/>

FCI – Standard nr 212 / 09. 01. 1999/ D

SAMOJEEDI KOER (- SAMOIEDSKAIA SABAKA)

TÕLGE : Pr Elke Peper

PÄRITOLU: Venemaa

EESTKOSTE : Põhjamaade Kennelunioon/N.K.U.

KEHTIVA ORIGINAALSTANDARDI AVALDAMISE AEG: 22.07.1997

KASUTUS: Kelgu- ja seltsikoer .

FCI KLASSIFIKATSIOON: Rühm 5 Spitsilaadsed ja algupärased tõud Alarühm 5.1 Põhjamaised kelgukoerad Töökatsseteta.

SAMOJEEDI KOER nr 212 Rühm: 5 alarühm 5,1 Kinnitatud FCI: 22.07.1997

LÜHIKE AJALOOLINE ÜLEVAADE : Tõunimetus "samojeedi koer" on tuletatud PõhjaVenemaalt ja Siberist pärinenud samojeedi rahva hõimunimest. Nimetatud piirkonna lõunapoolsemaid regioone asustanud hõimud kasutasid valgeid ja musta- või pruunilaigulisi koeri põhjapõdrakarjade karjatamiseks; põhjapoolsetel aladel olid koerad puhasvalget värvi ja pehmema iseloomuga ning neid kasutati jahiks ja rakendiveoks. Samojeedide koerad elasid vahetus koosluses oma pererahvaga; nad isegi magasid nende kodades ning soojendasid neid. Briti zooloog Ernest Kilbourne Scott veetis 1889. aastal tervelt 3 kuud samojeedi hõimudega koos elades. Inglismaale tagasipöördumisel tõi ta endaga kaasa ühe pruuni isase koerakutsika, kelle nimeks sai "Sabarka". Hiljem tõi ta Uuralite läänealadelt veel kreemja-värvilise emaskoera "Whitey Pechora" ning Siberist lumivalge isase koera "Musti". Neist vähestest koertest koos teiste uurimisekspeditsioonide poolt kaasa toodud koertega algaski samojeedi koera ajalugu lääne-maailmas. Selle tõu esimene standard loodi 1909. aastal Inglismaal.

ÜLDMULJE : Keskmise suurusega, elegantne, valget värvi artiline spitsitõug, kelle olemuses kajastuvad veetlevusega ühendatud jõud, vastupidavus, paindlikkus, väarikus ja enesekindlus. Tõule iseloomulik ilme, niinimetatud samojeedi "naeratus", tekib õige silmakuju ja –asendi ning ülespoole suunduva suunurga pehme kaare kaunist kombinatsioonist. Sootüüp peab olema selgelt väljendunud.

OLULISED PROPORTSIOONID : Kerepikkus ületab turjakõrgust ligikaudu 5% võrra, kusjuures rinnakorvi sügavus on veidi väiksem poolest turjakõrgusest. Koonuosa pikkus vastab ligilähedaselt peapiirkonna pikkusele.

KÄITUMINE / ISELOOM : Sõbralik, avatud, reibas ja elav, väga mõõdukalt arenenud jahikirega. Mitte mingil juhul aga arg ega agressiivne. Väga seltsiv; valvekoeraks sobimatu.

PEA : Tugev ja kiilukujuline.

PEAPIIRKOND : Kolju : Nii eest kui küljelt vaadates vaid veidi kumerdunud. Kõige laiem koht asub kõrvade vahel. Silmade vahel on vaevumärgatav laubavagu. Üleminek laubalt koonule : Selgelt väljendunud, kuid siiski mitte liigselt rõhutatud.

NÄOPIIRKOND : Ninapeegel : Hästi arenenud, eelistatult musta värvi. Teatud aastaajal võib ninapigment valastuda kuni niimetatud "talveninani"; kuid ka sel juhul peavad ninapeegli servad tumedaks jääma. Koon : Tugev ja sügav, ligikaudu ühe pikkune peapiirkonnaga, nina suunas ühtlaselt ahenev. Mingil juhul aga mitte terav või kerge ega ka raske või kantis kujuga. Ninaselg on sirge. Mokad : Tihedalt liibuvad, mustad ja üsna paksud. Suunurk suundub kerge kaarega ülespoole ja tekitab niimoodi tüüpilise "samojeedi-naeratuse". Lõuad / Hambad : Korrapärane, hambavalemi kohaselt täiskomplektne hammastik, kääritaoline hambumus, tugevad lõuad ja hambad. Silmad : Tumepruunid, sügavalt silmakoopas asetsevad; teineteisest üsna kaugel, veidi viltuse asetusega; mandlikujulised. Ilme on "naerata", sõbralik, tähelepanelik ja intelligentne. Kõrvad : Püstised, suhteliselt väikesed, paksud, kolmnurga kujulised ja tipust veidi ümardunud. Need peavad olema liikuvad, kõrgele kinnitunud ning - kolju laiuse tõttu - teineteisest üsna kaugel asetsevad. KAEL : Tugev ja keskmise pikkusega; uhke hoiakuga. KERE : Kõrgusest veidi pikem; sügav ja kompaktne, seejuures siiski nõtk. Turi : Selgelt rõhutatud. Selg : Keskmise pikkusega, lihaseline ja sirge; emastel veidi pikem kui isastel. Nimme (lanne) : Lühike, väga tugev ja selgepiiriline. Laudjas : Täidlane, tugev, lihaseline, veidi laskuv. Rindkere : Lai, sügav ja pikk, ulatub peaaegu kuni küünarnukkideni, roided on hästi kaardunud. Alajoon ja kõht : Mõõdukalt üles tõmmatud. SABA : Üsna kõrge asetusega. Nii liikumisel kui ka tähelepanelikkuse korral kaardub saba tüvest alates tihedalt selja kohale või küljele, rahulikus olekus võib aga alla laskuda ja ulatub sel juhul kuni kannaliigeseni.

JÄSEMED : ESIJÄSEMED : Üldilme : Hea seisuga; lihaselised ja tugevate luudega. Õlad : Pikad, tihedalt liibuvad ja kaldus asetusega. Õlavarred : Kaldus asetusega, tihedalt kerele liibuvad. Ligikaudu sama pikkusega, kui labaluud. Küünarnukid : Tihedalt kerele liibuvad. Randmeliigesed : Tugevad, kuid samas ka painduvad. Kämblad : Veidi kaldus asetusega. Esikäpad : Ovaalsed, nõtked, otse ettepoole suunatud; pikad, kumerad, mitte liiga tihedalt kokkusurutud varbad. Elastsed käpapadjandid. TAGAJÄSEMED : Üldilme : Tagantvaates sirged ja paralleelse seisuga, väga tugeva lihastikuga. Reied : Keskmise pikkusega, üsna laiad ja lihaselised. Põlved : Hästi nurgitunud. Kannaliigesed : Üsna madalal asetsevad ja hästi nurgitunud. Pöiad : Tugevad, lühikesed, püstised ja paralleelse seisuga. Tagakäpad : Sarnased esikäppadega. Lisavarbad peavad olema eemaldatud. LIIKUMINE : Jõulise, vaba ja väsimatuna mõjuv, pika ja mahuka sammuga. Esisamm on hea ulatusega ja tagasamm jõulise tõukega. KARVKATE : KARV : Rikkalik, paks, painduv ja tihe, polaarkliimas ideaalset kaitset pakkuv. Samojeedi koeral on kahekihiline kasukas lühikese, pehme alusvilla ja pikema, kargema, sirge kattedkarvaga. Kaelal ja õlgadel peavad karvad moodustama pead raamistava kaeluse, mis isastel koertel on eriti ilmekalt väljendunud. Peas ja jalgade esikülgedel on karv lühike ning sile, kõrvade väliskülgedel on karv lühike, sirge ja turris. Kõrvade siseküljed peavad samuti olema hästi karvaga kaetud. Reite tagaosas moodustuvad niimetatud "püksid". Varvaste vahel peavad kasvama kaitsvad karvad. Saba peab olema kaetud rikkaliku karvaga. Emastel on karv sageli lühem ja pehmema tekstuuriga kui isastel. Igal juhul peab õige karva puhul olema sellel omapärane, iseloomuliku särava läige. VÄRVUS : Puhasvalge, kreem või valge koos biskviidiga, kusjuures põhivärv peab olema valge ja sellel võib leiduda vaid väheseid biskviidivärvi märgiseid. Mingil juhul ei tohi karv näida kahvatu-pruunina. SUURUS : Turjakõrgus: Ideaalne turjakõrgus: 57 cm isastel, 53 cm emastel, kusjuures on lubatud 3 cm võrra üles- või allapoole kõikumised. VEAD : Kõiki kõrvalekaldeid eelpool nimetatud punktidest tuleb lugeda vigadeks, mille aste sõltub otseselt

kõrvalekalde ulatusest. Ilmsed kehaehituse vead. Kerge luustik. Emase tüüpi isased, isase tüüpi emased. Otsehambumus. Kollased silmad. Pehmed kõrvad. Tünnikujuline rinnakorv. Topeltkeeruga saba. Liiga lühikesed jalad (madalajalgsus). Kõverdunud jalad, kooskandsus. Üle kere laines või lühike karv; pikk, pehme või laskuv karv. Ebakindel iseloom. RASKED VEAD : Selged pigmenteerumata alad silmalau- või mokaservadel DISKVALIFITSEERIVAD VEAD : Sinised või erivärvilised silmad. Üle- või alahambumus. Mittepüstised kõrvad. Standardist erinev karvavärv. Arglik või agressiivne käitumine. Märkus : Isastel peab olema kaks nähtavalt normaalselt arenenud ja täielikult munandikotti laskunud munandit.

3. SAMOJEEDI TÕUG EESTIS JA EESTI SAMOJEEDIDE TÕUÜHING

3.1. Samojeedi koerad Eestis

Eesti Kennelliidu registrisse kanti esimene samojeedi koer 1998. aastal. Seega saame paari aasta pärast tähistada kahte aastakümnet Eesti asustamises samojeedi koertega. Kui 2001. aastal oli EKL tõuregistris viis samojeedi ja 2010. aastal 199, siis 2016. aasta sügisel on neid juba 476. Tõenäoliselt kasvab samojeedi koerte hulk Eestis veelgi.

Esimene teadaolev samojeedi koerte pesakond 7 kutsikaga sündis 2003. aastal kennelis Pilgrimage. Esimeste Eestis sündinud pesakondade vanemad olid kõik Soomest imporditud. Seega võib öelda, et Eesti samojeedi koerte aretus algas Soome koerte baasilt. Tänapäevaks on geenibaasi laiendatud. Enamuse Eesti kennelites sündivate pesakondade vähemalt üheks vanemaks on kodumaist päritolu koer. Samas kasutatakse aretuses piisavalt palju ka importkoeri või välispaaritusi, et hoida geenibaas avatuna.

Jätkuvalt on Eesti kasvatajatel hea koostöö Soome samojeedi koerte kasvatajatega. Lisaks Soome koertele on Eesti samojeedi koerte aretuses kasutatud ka Venemaa, Slovakkia, Rootsi, Norra, Saksamaa, Kanada ja isegi Austraalia koeri, kas siis Eestisse sisse ostetud kutsikate näol või käidud välismaal paaritamas. Vähem on kasutatud kunstlikku viljastamist.

Kuigi maailmas võib samojeedi koeri jagada kaheks, töö- ja näituseliiniks, ei ole Eestis seda veel juhtunud, kuigi koeri on sisse toodud mõlemast liinist.

Eesti samojeedi koerad ja nende järglased on hoolimata tõu suhteliselt lühikesest ajaloost juba üle maailma tuntud oma kauni välimuse ja senini ka hea tervise poolest. Meie koeri on aretuskoertena kasutatud teistes välisriikides ja Eesti kutsikaid on soovitud osta teistesse riikidesse. Viimase viie aasta jooksul on Eestist teistesse riikidesse eksporditud 39 kutsikat. Eesti kennelite kasvandikke elab täna Soomes, Venemaal, Lätis, Leedus, Rootsis, Poolas, Slovakkias, Sloveenias, Ungaris, Itaalias, Inglismaal, Austraalias jne. Loomulikult pakuvad Eesti samojeedid tugevat konkurentsi ka näituseringides nii kodumaal kui ka välisriikides. Maailma Võitja ja Euroopa Võitja näitustelt on koju toodud mitmeid tiitleid.

3.2. Eesti Samojeedide Tõuühing

Mittetulundusühing Eesti Samojeedide Tõuühing (ESTÜ) asutati 9.juulil 2006. aastal eesmärgiga propageerida samojeedi tõugu koeri Eestis ning koordineerida nende kasvatust ja aretust ning ühendada Eestis elavaid samojeedikasvatajaid, -omanikke ja -huvilisi. Ametlikult registreeriti tõuühing 7.augustil 2006.aastal (reg nr 80239714) ja alates aprillist 2007 on ESTÜ ka Eesti Kennelliidu liige.

ESTÜ tööd juhib hetkel neljas kolmeks aastaks valitav juhatus. Juhatus on viieliikmeline. ESTÜ juures tegutseb ka aretustoimkond. 2016. aasta lõpu seisuga on ESTÜ-l 108 liiget. ESTÜ-sse kuulub 9 kennelit.

Kord aastas korraldab ESTÜ samojeedi koerte erinäitust. 2016. aastal toimunud erinäitus oli järjekorras kaheksas. Lisaks korraldab tõuühing liikmetele mitmeid vaba aja veetmise üritusi. Traditsiooniks on muutunud igakevadine ja -sügisene matk loodusesse ning samojeedi koerte teemaline fotokonkurss. Korraldame erinevaid koolitusi ja loenguid.

ESTÜ kogub ja levitab kõikvõimalikku samojeedi koeri puudutavat teavet ning hoolitseb, et info liiguks operatiivselt ning oleks kättesaadav kõigile ühingu liikmetele ja ka teistele samojeedi koerte omanikele. Aretuskomisjon kogub statistikat terviseuuringutest, avaldab kodulehel artikleid ning teabematerjale, jälgib aretusreeglite täitmist, juhib tähelepanu tõu tendentsidele ning valupunktidele aretuses.

Jõudumööda tegeleb tõuühing rakendiveo koolitusega. Näeme, et koostöös Eesti Rakendisporti Liiduga võiks tulevikus Eestis toimuda rakendiveo töökatsed ka samojeedi koertele, kelle omanikud on huvitatud rakendisportidiga tegelemisest.

Tõuühing propageerib samojeedi kui universaalset koera, kellega harrastada ja ka võistelda erinevatel koeraspordialadel nagu näiteks agility, canicross, flyball, koeratants, kuulekus jne.

3.3. TÜ liikmeskonna suurus

2016. aasta lõpu seisuga oli ESTÜ-l 108 liiget. Samojeedi koeri on EKL tõuregistris sama aja seisuga 483. Osadele omanikele kuulub mitu koera. Mitu samojeedi koerte kasvatajat on võtnud kenaks tavaks kinkida oma kutsikaomanikele esimese aasta liitumine tõuühinguga. See ergutab kutsikaomanikke ühingu üritustel osalema. Suurem osa kutsikaomanikest jätkab ühingu ka pärast kasvataja kingitud aasta lõppemist.

On ka omanikke, kes on tõuühingu liikmed värskete koeraomanikena aastal pärast kutsika võtmist ja veel ka paaril järgmisel aastal. Uued koeraomanikud vajavad kõige rohkem tuge ja informatsiooni, mida ühing pakub. Hiljem osade omanike entusiasm raugab ja nende liikmelisus katkeb. Aga selleks ajaks on neist saanud juba kogemustega koerapidajad. Samuti on kasvatajatel side enamuse oma kutsikaomanikega, mis tagab selle, et isegi kui omanikud ise ei kuulu (enam) tõuühingusse, jõuab oluline teave kasvatajate kaudu siiski nendeni.

Püüdes hinnata, kui suur osa samojeedi koerte populatsioonist on tõuühingu mõjuväljas, arvestame ka neid koeraomanikke, kes ise enam ei kuulu tõuühingusse, kuid kelle koerte kasvatajad on tõuühingu liikmed ning kes suhtlevad oma kasvatajatega. Ka need koeraomanikud võib siiski lugeda tõuühinguga seotuteks.

Eestis on registreeritud 15 kennelit, mis kasvatavad samojeedi koeri. Neist 9 kuuluvad ESTÜ-sse, 6 mitte. Nende hulgas on ka paar kennelit, mis tõenäoliselt on tegevuse lõpetanud.

Teisi tõuühinguid, kus tegeldaks samojeedi tõugu koertega, Eestis peale ESTÜ ei ole.

Tabel 1. Eestis registreeritud samojeedi koera kennelid seisuga 04.11.2015. Üleval asutamisaasta, sulgudes järglaste arv kokku.

2004	2005	2006	2007	2008	2011-2012	2013	2015
Pilgrimage (11)	Tähekiir (53)	Lumeingel (50)	Rainbow In The Sky (6)	Põhjataht (19)	Belie Of Belyaev (16)	Inxest(samojeedikoer) (12)	Allure Island (5)
Samite (42)		Smiling Snowball (68)	White Galanthus (samojeedi koer)(3)	Hõbevalge (26)	Silverwhite (25)		
					Silversmile (6)		
					Snowcharger (0)		

4. POPULATSIOONI SUURUS JA GENEETILINE VARIEERUVUS

4.1. Populatsiooni suurus

2016. aasta novembri seisuga oli EKL tõuregistris arvel 483 samojeedi koera. Samojeedi koerad on Eestis alles suhteliselt uus tõug. Seetõttu on registris üle 15 aasta vanuseid koeri ainult viis. Arvestades, et ka noorematest koertest pole osad enam elus ning siia juurde tuleb arvestada ka koerad, kes on eksporditud, võime hinnata samojeedi koerte umbkaudseks arvuks Eestis 300-350 koera ringis. Kui arvestada, et populatsioonile arvestatava mõju avaldamiseks peaks koera järglaste hulk olema populatsioonis vähemalt 5%, siis võime kriitiliseks järglaste hulgaks Eesti samojeedi koerte populatsioonis pidada 20 järglast.

4.2 Aretuses kasutatavate koerte hulk

Aastatel 2010-2015 sündis Eesti samojeedi koeri kasvatavates kennelites 40 pesakonda. Sealhulgas on arvestatud ka kaks pesakonda, mis ei sündinud registreeritud kennelis.

40 paarituses osaleb 80 koera. Neist 49 juhul oli tegemist Eestis sündinud koertega. Mitmeid koeri on sel perioodil aretuses kasutatud kahel korral. Kolm korda on kasutatud vaid üksikuid koeri. Nelja Eestis sündinud pesakonda pole ühelgi Eesti koeral. Ühel koeral on viis pesakonda.

Eraldi on põhjust välja tuua vaid emane Pilgrimage Snow Ball, kellel on viiest pesakonnast kokku 27 järeltulijat, kuid neist vaid pooled ehk 14 koera elavad Eestis.

4.3 Populatsiooni enim mõjutavad koerad

Eesti samojeedi koerte populatsioon on veel suhteliselt noor, seetõttu pole võimalik rääkida ühe või teise koera avaldatud suurest mõjust. Saame kindlalt öelda, et matadoorisase „tiitel“ ei ähvarda ühtegi Eesti koera. Ühtegi koera pole aretuskomisjoni hinnangul üle kasutatud. Ühegi aretuskoera mõju Eesti samojeedi koerte populatsioonile pole seni märkimisväärselt suur. ESTÜ aretuskomisjon on seisukohal, et hetkel on samojeedi koerte populatsioon geneetiliselt piisavalt mitmekülgne. Seisame tulevikus hea selle eest, et see nii ka jääks.

4.4 Meetmed populatsiooni geneetilise varieeruvuse hoidmiseks

Käesoleva aretuseeskirjaga taotleb ESTÜ samojeedi koerte aretuse erinõuete mõningast leevendamist. Eelmiste, esimeste erinõuete (vt lisa 2 ESTÜ aretuse erinõuded 2011-2015) kehtimise perioodil jäid jäikade erinõuete tõttu mõned sobivad koerad aretusest välja, mis hakkas ahendama Eesti samojeedi koerte geenibaasi. Aretuse erinõuded peavad olema täidetavad piisavale arvule koertele, et soosida erinevate liinidega koerte kasutust. Seetõttu aretusbaasi laiendamise huvides leevendas tõuühing 2015. aasta üldkoosoleku otsusega ka esimesi, 2009. aastal vastu võetud aretusreegleid. Muudatustest erinõuetes ja nende põhjustest täpsemalt 6. peatükis 4.punktis. Lühidalt kokku võttes, siis terviseuuringute osas ei pea omanik C puusaga koera paaritamiseks enam taotlema ESTÜ aretuskomisjoni eriluba. Küll aga on kohustuslik paaritada C puusadega koeri ainult A puusadega paarilisega.

Eriti puudutab laiapõhjalise geenibaasi hoidmist eelmiste erinõuete 4.punkt, mille kohaselt isast samojeedi koera, kellel on Eestis registreeritud vähemalt 20 kutsikat, ja emast, kellel on Eestis registreeritud kaks pesakonda, ei või aretuses kasutada uuesti enne, kui nende Eesti Vabariigis elavatest järglastest on vähemalt 50%-l tehtud silmauuring ning puusa-ja küünarliigeste uuring ning 2/3 neist on osutunud terveteks.

Selle punkti eesmärk oli ära hoida matadoorisaste tekkimist ja kehvide aretuskoerte liigset kasutamist. Kuid selgus, et Eesti kasvatajate puhul pole probleemiks ühe isase liigne

kasutamine. Küll aga tekkis olukordi, kus emase koera kasutamine aretuses jäi ära, kuna kasvandike omanikud erinevatel põhjustel keeldusid terviseuuringuid teostamast. Seetõttu soovime sellest punktist järgmiseks perioodiks loobuda. Juhul, kui järgneval perioodil peaks ilmnema selles osas probleeme, võtame punkti uuesti kasutusele.

Nagu näitab ka eelmise viie aasta paarituste statistika (40 paaritust, 80 koera, neist 31 kas välismaal elavad koerad või siis importkoerad), ei pea Eesti kasvatajad paljuks käia välismaal paaritamas ja „värsket verd“ importkutsikate näol sisse tuua. Loodame, et sellist pealehakkamist jätkub ka tulevikus ja kasvatajad suudavad jätkuvalt motiveerida oma kasvandike omanikke terviseuuringuid teostama. ESTÜ omakorda panustab erinevate loengute ja koolituste korraldamisse, et hoida kasvatajaid ja omanikke kursis tervist puudutavate teemadega.

5. TÕU ISELOOM JA KASUTUSOMADUSED

5.1 Kasutusala

Kaua aega arvati, et samojeedid (neenetsid) kasutasid oma koeri kelgukoertena. Tänapäeval ei olda päris kindlad, milline oli samojeedi koera kõige olulisem ülesanne. Nüüd arvatakse, et tegemist oli universaalse koeraga, kes vedas koormaid, pidas jahti ja ajas karja. Ka tõu väline kuju viitab, et tegemist on koeraga, keda sai kasutada erinevatel aladel. Kui võrrelda samojeedi koera koertega, kes on spetsialiseerunud vaid ühele eelpool nimetatud kasutusala, näeme neis tüüpides kindlaid erinevusi. Samojeedi koer ei ole tüübilt ideaalne veokoer – ta ei ole piisavalt suur ja tugev nagu seda on näiteks Alaska malamut. Samuti ei ole samojeedi koer ideaalne karjakoer – tema keha proportsioonid ja nurgitus on erinev näiteks borderkollist.

Algupärased samojeede on paljudes kirjutistes kirjeldatud kui suurepäraseid jahikoeri. Lumises Norras kasutati samojeedi koera tema valge karvastiku tõttu, et saada võimalikult lähedale arglikele saakloomadele.

Samojeedidele olid nende koerad hindamatu väärtusega ja elasid tihedalt koos pererahvaga. Me võime eeldada, et suhtlus ja tihe läbikäimine inimesega aitas kaasa sõbraliku ja sotsiaalse samojeedi koera arengule.

Võib öelda, et samojeedi koera algupärane ülisõbralik ja seltsiv iseloom on väga hästi säilinud tänapäevani ning aretuse üheks eesmärgiks on seda kindlasti säilitada.

Eestis vastab samojeedi koerte iseloom suures osas standardis kirjeldatule. Leidub üksikuid arglikke või agressiivseid isendeid, kuid teadaolevalt pole neid kasutatud aretuses. Vahel võib oluliseks määrajaks iseloomu kujunemisel olla ka madal koerapidamise kultuur või oskamatus koera õpetada ja sotsialiseerida. Tõuühing jätkab kutsikate koolituste korraldamist ja püüab aidata omanikke, kes on hätta jäänud oma koera kasvatamisel. Argu ja agressiivseid koeri pole lubatud aretuses kasutada.

FCI klassifikatsiooni järgi kuulub samojeedi koer ühte rühma põhjamaiste kelgukoertega nagu alaska malamut, siberi husky ja grööni koer. Inglismaal jällegi käsitletakse samojeedi koera kui karjakoera ja ta kuulub *pastoral* gruppi. Polegi oluline, mis oli samojeedi koera algne peamine otstarve. Selge on, et tänapäeval võetakse koer enamasti muudel eesmärkidel, kui karjaajamine või kelguvedu. Täna sel päeval võib öelda, et samojeedi tõu trump on tema sõbralik ja seltsiv iseloom, tänu millele ta sobib ka esimeseks koeraks, lastega peredesse ning paljude erinevate koeraharrastustega tegelemiseks.

Kolm põhilist algupärast funktsiooni – karjaajamine, jahipidamine ja vedamine – eksisteerivad ka tänapäeval, kuigi nende eesmärk on muutunud algsest igapäeva ellujäämisest tänapäevaseks vaba aja veetmiseks koeraspordis. Neist kolmest rakendusest on selgelt

põhirõhk samojeedi koera kasutusel rakendikoerana, kas siis üksikuna või rühmas, kas vabaaja meelelahutuseks või võistlusspordis.

Sõbraliku loomu ja seltsivuse tõttu ei saa samojeedi koera kasutada valvekoerana. Ka viimane omadus on viimasel ajal puuduse asemel pigem hinda tõusnud. Samojeedi koer sobib ideaalselt inimesele, kes otsib õues elavat koera, aga ei oota temalt valvamist. Samojeedi koera pluss on ka tema keskmine kasv: mitte liiga suur, aga ka mitte väike koer.

Kuigi kõige tähtsam funktsioon tänapäeva samojeedi koera jaoks on olla seltsiliseks oma perele, on võimalik seda tõugu kasutada edukalt erinevatel moodsatel koeraspordialadel: agility, kuulekus, jäljeajamine, flyball, koeratants, canicross jne. Samuti sobib see koeratõug oma väga sotsiaalse loomu tõttu ideaalselt teraapiakoeraks. Niisiis sobib samojeedi koer võrdselt hästi väga paljudele aladele.

Meie eesmärgiks on säilitada see arktiline universaalne (all-round) samojeedi koer, mitte aretada teda paremaks mõnel alal.

5.2 Tõuomane katse

ESTÜ ei soovi koerte aretuse eelduseks teha tõuomase töökatse läbimist. Nagu eelnevas punktis juttu oli, on samojeedi koer tänasel päeval niivõrd universaalne perekoer, et tekib küsimus: mis laadi töö katse see olla võiks? Ajalooliselt on samojeedi koera peetud eelkõige veokoeraks. Mõnes riigis on võimalik teha töökatse, kuid see on vabatahtlik, see pole aretusse pääsemise eelduseks. Kõige rangemad nõuded on Rootsis, kus veokatse sooritamine on kohustuslik CH tiitli vormistamiseks.

Rakendisport on Eestis alles lapsekingades, seetõttu leiab samojeedi koera kasutamine kelgukoerana veel vähe rakendust. Takistuseks on, et tänapäeva peredes peetakse koeri enamasti ühe- või maksimaalselt kahekaupa, mis pole piisav kelgurakendiks. Samuti on rakendisporti entusiasmiga kärpinud viimaste aastate lumevaesed talved. Siiski on ka Eesti samojeediomanike seas üksikuid entusiaste, kes tegelevad rakendisportiga.

Eelnevalt toodud põhjustel on raske öelda, kui palju on Eesti samojeedides säilinud algupärase töökoera instinktid. Meie naabermaal Soomes on samojeedi koera kasutamine veokoerana piirkonniti väga populaarne. Siiski rakendatakse neid kelgu ette võrreldes teiste põhjamaiste kelgukoertega harvem ja seega peetakse tema tööomadusi ebaoluliseks.

Populaarseks on muutunud samojeedi koeraga agility osalemine. Algajale koeraspordihuvilisele sobib ideaalselt koera rahulik loomus ja suhteliselt kiire õppimisvõime. Vastupidav ja vitaalne samojeedi koer leiab rakendust ka erinevatel jooksu- ja matka aladel, nagu canicross, orienteerumine jt. Sotsiaalse temperamendi tõttu sobib samojeedi koer ideaalselt ka teraapiakoeraks. Koerateraapia on hetkel Eestis alles arengujärgus, siiski on meil juba neli atesteeritud samojeedi tõugu teraapiakoera. USA-s ja Austraalias, kus koerateraapia on vanem kui meil, kasutatakse just samojeedi koeri oma suurepärase iseloomu tõttu väga laialdaselt.

Rakendiveos kasutatakse samojeedi koeri eelkõige Rootsis ja Norras. Kuigi nüüdseks on samojeedi tõu eestkoste läinud üle Põhjamaade Kennelunioonile (Nordic Kennel Union (NKU)), oli samojeedi tõu järelvaataja rollis kaua aega Inglismaa. Sealne aretustöö pööras suurt tähelepanu koera välimikule ning tema tööomadused jäeti kõrvale. Tänapäeva Inglismaal on samojeedi koer vaid seltsikoer. Oma iseloomult on nad üldjuhul flegmaatilisemad, kui mandri-Euroopa või Ameerika koerad.

ESTÜ eesmärk pole tõsta üht kasutusala teistest ettepoole, vaid pakkuda koeraomanikele nende vajadustele võimalikult hästi sobivat koera. Ühe või teise töökatse rakendamine paratamatult seaks ühe või teise kasutusala eelisseisundisse. Küll aga kavatses tõuühing oma

liikmetele jätkuvalt tutvustada erinevaid koeraspordialasid, korraldades selleks õppepäevi, koolitusi ja loenguid. Seega järgmise viie aasta jooksul on ESTÜ eesmärgiks säilitada ja populariseerida samojeedi koera kui universaalset (*all-round*) seltsilist oma peremehele. Propageerime jätkuvalt samojeedi koerte osalemist rakendisportis, agilitys, canicrossis, kuulekusvõistlustel jt. aladel, kus samojeedi koer saab suurepäraselt hakkama.

5.3 Soovimatud iseloomuomadused, nende vähendamine / vältimine

Kui samojeedi koera iseloomulikuks omaduseks on sõbralikkus ja seltsivus, siis vastandina sellele on soovimatuteks iseloomuomadusteks argus, umbusklikkus ja agressiivsus. Kui need omadused on selgelt välja kujunenud, välistab selliste koerte aretusse pääsemise pädev kohtunik, kui koer väljendab oma negatiivseid omadusi näituseringis. Kui aga argus ja agressiivsus esinevad leebemas vormis ja koeral tuleb ette ka „häid päevi“, või oskab händler teda väga hästi esitada, on võimalik, et ka kaheldava iseloomuga koer saab aretusse pääsemiseks vajalikud näitusehinded kätte. Seetõttu peab eelkõige lootma kasvatajate vastutustundlikkusele, et muude aretuseks vajalike omaduste kõrval nad arvestaksid ka koera tõukohase iseloomuga. Halva iseloomuga koerte tuvastamise seisukohalt on kasulikud ka tõuühingu erinevad vabas vormis üritused, nagu matkad, suve- ja talvepäevad, kus koerte iseloom on paremini näha, kui näituseväljakul. Sealsest koerte käitumisest saavad kasvatajad teha omad järeldused ja neile tuginevad aretusvalikud.

Millal on tegemist enesekaitseinstinktist tuleneva loomuliku ettevaatlikkusega ja millal juba argusega, on paljuski iga kasvataja kõhutunde otsustada. Samuti see, kas isaste koerte omavaheline arveteklaarimine võimalusel on loomulik või mitte.

Üksikuid argu või agressiivseid samojeedi koeri Eestis on, kuid tõuühingule teadaolevalt pole iseloomuprobleemidega koeri aretuses kasutatud. Ükski muidu aretuseks sobiv koer pole aretusest iseloomu tõttu kõrvale jäänud. Seetõttu pole iseloomuvead hetkel samojeedi koerte aretuses aktuaalsed.

6. TERVIS

6.1 Levinumad pärilikud haigused

Võib öelda, et samojeedi koerad on põhiliselt terve tõug. Võib-olla veidi hoolikamalt tuleks samojeedi koeri jälgida silmahaigustesse puutuvast osas. Samojeedi koertel enam levinud silmahaiguseks on HC ehk pärilik katarakt. Teine levinud probleem on distikiaas (üleliigsed ripsmed), mis leebemal kujul esineb paljudel koertel. Kui üleliigseid ripsmeid pole palju, ei põhjusta nad koerale eriti probleeme. Siiski ei tohiks paaritada omavahel koeri, kellel mõlemal esineb distikiaas, et mitte soodustada haiguse levikut.

Lisaks HC-le ja distikiaasile on samojeedi koertel esinenud ka PRA-d (progresseeruv võrkkesta atroofia) ja RD-d (võrkkesta düsplaasia). Jällegi ei saa öelda, et neid haigusi esineks rohkem, kui teistes tõugudes või koertel üldse, kuid kui on võimalus uurida, siis tasub seda teha, et vältida hilisemaid probleeme, mis põhjustavad kannatusi nii lemmikutele kui nende omanikele.

Kuna mõne aasta eest avastati ühel Eesti samojeedil glaukoom, siis soovib ESTÜ aretuskomisjon järgmiseks perioodiks muuta aretuskoertele kohustuslikuks ka gonioskoopia uuringu, mis võimaldaks avastada eelsoodumust glaukoomi tekkeks. Gonioskoopia uuring tuvastab goniodüsogeneesi ehk kõrvalekaldeid silma võrkkesta ehituses. Goniodüsogeneesi seotus hilisema glaukoomi tekkega pole hetkel päris selgelt tõestatud. Seetõttu ei soovi aretuskomisjon goniodüsogeneesiga koerte välistamist aretuses, vaid võimaliku probleemi kaardistamist. Anname soovitusi vältida raske goniodüsogeneesiga koerte kasutamist aretuses. Täpsemalt punktis 6.4.

Puusa- ja küünarliigese düsplaasia pole samojeedi tõus nii suureks probleemiks, kui mõnes teises tõus, kuid peame vajalikuks koeri enne aretuses kasutamist jätkuvalt uurida ka düsplaasia osas, et koerad oleksid ka tulevikus vähemalt sama tervete liigestega. Samojeedi koerte liigeseid tuleks uurida ka seetõttu, et neid kasutatakse palju sportkoertena. Enne koera kasutamist veosporadis või jalgratta kõrval jooksutamist tuleks veenduda, et tema liigesed on terved.

6.2 Samojeedi koerte terviseuuringute tulemused 2011-2015.

Tabel 2. Eesti samojeedi koerte silmauuringutes osalemine ja tulemused 2011-2015

Aasta	Uuritud koeri	Terved	HC	PRA	RD	Distikiaas
2011	42	42	0	0	0	0
2012	46	42	2	0	2	0
2013	37	32	2	0	0	3
2014	39	29	1	0	0	9
2015	51	45	1	0	1	4

Tabel 3. Eesti samojeedi koerte puusa- ja küünarliigese düsplaasia uuringus osalemine ja tulemused 2011-2015.

Aasta	Uuritud koeri	A	B	C	D	E	Küünarliiges	0	1	2	3
2011	29	14	9	4	2	0	29	28	1	0	0
2012	15	7	5	3	0	0	12	12	0	0	0
2013	26	17	6	3	0	0	24	20	3	1	0
2014	17	11	5	1	0	0	17	15	2	0	0
2015	22	14	4	1	2	1	22	21	1	0	0

Tabel 4. Vabatahtlik gonioskoopia uuring: alates 2013. aastast on kasvatajad vabatahtlikult lasknud koeri uurida ka goniodüsogeneesi suhtes.

Aasta	Uuritud koeri	Terved	Kerge	Mõõdukas	Raske
2013	10	6	2	2	0
2014	32	22	3	6	1
2015	47	26	8	10	3

Tabel 5. Eesti samojeedi koerte terviseuuringutes osalemine ja tulemused 1998-2015

AASTA	SILMAUURING					GONIOSKOOPIA				PUUSALIIGESE UURING					KÜÜNARLIIGESE UURING			
	HC	PRA	RD	Disti- kiaas	leiuta	terve	kerge	mõõdukas	raske	A	B	C	D	E	0	1	2	3
1998													1		1			
1999													1		1			
2000																		
2001																		
2002																		
2003										1	1		2		2			
2004										1								
2005										3					3			
2006										3	1				4			
2007					1					8	2				10			
2008					1					11	3		1	1	16			
2009	1				10					1	1	1			3			
2010			1		50					10	7	3	1	1	19		2	
2011					24					14	9	4	2		28	1		
2012	2		2		42					7	5	3			12			
2013	2			3	32	6	2	2		17	6	3			20	3	1	
2014	1			9	29	22	3	6	1	11	5	1			15	2		
2015	1		1	4	45	26	8	10	3	14	4	1	2	1	21	1		

Tabel 6. Aastatel 2011-2015 kohustusliku terviseuuringu läbinud Soome samojeedi koerte arv.

PUUSA -JA KÜÜNARLIIGESE UURINGU LÄBINUID / SILMAUURINGU LÄBINUID

	2011	2012	2013	2014	2015 (september)
PUUSA -JA KÜÜNARLIIGESE UURING	200	164	185	179	124
SILMAUURING	264	278	265	287	302
GONIOSKOOPIA UURING	-	-	1	3	77
C- puus	160-st 24-1	130-st 23-1	138-st 34-1	121-st 29-1	83-st 23-1
D/E-puus	160-st 19-1	130-st 12-1	138-st 18-1	121-st 15-1	83-st 11-1
1-küünarliiges	40-st 4-1	34-st 0-1	47-st 2-1	58-st 0-1	42-st 1-1
2/3-küünarliiges	40-st 0-1	34-st 0-1	47-st 2-1	58-st 0-1	42-st 0-1
distikiaas	40	38	39	35	26
goniodüsgenees	-	-	1-st 1-1	-	25
glaukoom				1	2

6.3 Pärilike haiguste vältimise programm

Järgneva aretusperioodi jooksul plaanime jätkata kohustuslike silma- ja puusa-küünarliigese uuringutega, lisades neile goniodüsgeneesi uuringu olukorra kaardistamiseks. Koeri, kellel on avastatud haiguste leebemad vormid (C puus, küünarliiges 1, distikiaas, goniodüsgenees kerge või mõõdukas) soovitame paaritada ainult täiesti tervete koertega. Soovitame kasvatajatel mitte paaritada koeri, kellel on diagnoositud goniodüsgenees raskel kujul.

6.4. Varasema pärilike haiguste vältimise programmi efektiivsus.

Esimesed aretuse erinõuded (vt lisa 2 ESTÜ aretuse erinõuded 2011-2015) samojeedi koertele jõustusid 01.01.2011. Vahepealse aja jooksul oleme jõudnud järeldusele, et mõni reegel on mõttetult range ning on välistanud mõne konkreetse hea koera aretusest. Seetõttu oleme uutes aretuse erinõuetes mitmeid punkte, kas leevendanud või hoopis välja jätnud. Järgnevalt aretuse erinõuete muudatustest, kõigepealt varasema punkti sõnastus ja seejärel muutmise põhjus.

ESTÜ aretuse erinõuete 2011-2015 punkt 2.

Samojeedi koeri aretusse valides tuleb tähelepanu pöörata koerte tervetele liigetele. Aretuses kasutatavate samojeedi koerte puusauuringu (HD) tulemus peab olema „terve“ („A“ või „B“) ning küünarliigete tulemus „terve“ ehk „0“. Puusauuringu tulemusega „kerge düsplaasia“ ehk „C“ koera tohib aretuses kasutada ainult aretustoimkonna eriloaga juhul kui koera vanemate puusauuringu tulemus on „A „ või „B“ ja koer kellega teda paaritatakse on puusauuringu tulemusega „A“. Ametliku puusauuringu teostamise ajal peab koer olema vähemalt 12 kuud vana.

Kuna tegemist on keskmist kasvu ja kergemat tüüpi koeratõuga, siis puusa – ja küünarliigese düsplaasia pole selles tõus suureks probleemiks. Eelneva perioodi jooksul selgus, et kerge

düsplaasiaga koerte aretusest eemaldamine toob kaasa aretusbaasi kitsenemise. Samuti on aja jooksul kasvatajatega vestlemisel selgunud, et kerge düsplaasia ei põhjusta samojeedi koerale enamjaolt vaevusi ning nad elavad täisväärtuslikku elu.

Varasemate erinõuete perioodil (2011-2015) kontrolliti puusadüsplaasiat kokku 109-1 koeral, tulemusega:

A	B	C	D	E
58%	27%	11%	4%	1%

Kuna tulemused on väga head, siis aretusbaasi laiendamise eesmärgil on mõistlik aretusse lubada ka C/B ja C/C-puusaga koeri. Sealjuures on eesmärk säilitada samojeedi koera head puusauuringu tulemused ning seetõttu on C- puusaga koera aretuses kasutamine lubatud vaid A/A- puusaga paarilisega.

Perioodil 2011 -2015 kontrolliti küünarliigese düsplaasiat 104-1 koeral:

0	1	2	3
92%	7%	1%	0%

Eelpool väljatoodud protsendid näitavad, et küünarliigese düsplaasia pole hetkel tõus probleemiks ning seetõttu aretusbaasi laiendamise eesmärgil on edaspidi lubatud kasutada ka küünarliigest 0/1 ja 1/1 juhul, kui paarilise küünarliigese tulemus on 0/0.

ESTÜ aretuse erinõuete 2011-2015 punkt 3

Aretuses kasutatavatel samojeedi koertel peab olema ametlik kehtiv silmauuringu tulemus HC- ,PRA -ja RD- vaba ja uuringu teostamise hetkel peab koer olema vähemalt 12- kuune. Ametlik silmauuringu tulemus ei tohi olla vanem kui 2 aastat.

Perioodil 2011 – 2015 tehti ametlik silmauuring 197-le koerale:

Leiuta	HC	RD	PRA	Distikiaas
87%	3%	2%	0%	8%

Tulemused näitavad, et valdav enamus koeri on tervete silmadega ning harva esineb HC-d ja RD-d. Distikiaasi esineb mõnevõrra rohkem, kuid mitte nii sageli, et peaks erinõuetes piirangut sätestama. Küll aga on järgmiseks perioodiks mittesoovitav kasutada aretuses paarilisi, kellel mõlemal on diagnoositud distikiaas. Kuna HC ja RD võivad raske vormi puhul koera elu kvaliteeti suuresti mõjutada, siis ka järgmisel perioodil on eelnimetatud haigustega koeri aretuses keelatud kasutada.

2013. aastal diagnoositi Eestis samojeedi koeral esmakordselt glaukoom. Erinevate riikide kasvatajatega suheldes selgus, et glaukoomi võib aeg ajalt samojeedi koeral esineda ja on leitud seos goniodüsgenesiga, mitte küll alati. Peale esmast diganoosi Eestis hakati samojeedi koertele teostama gonioskoopia uuringut, mille käigus on võimalik goniodüsgeneesi avastada. Goniodüsgenees jagatakse nelja astmesse: normaalne, kerge, mõõdukas ja raske.

Gonioskoopia läbinud koerte arv 2011-2015 on 89, neist diagnoosiga:

Normaalne	54 koera	61% kontrollitud koertest
Kerge	13 koera	15% kontrollitud koertest
Mõõdukas	18 koera	20% kontrollitud koertest
Raske	4 koera	4% kontrollitud koertest

Kuna tegemist on uue uuringuga ja seos goniodüsogeneesi ja glaukoomi vahel pole tõestatud, siis goniodüsogeneesiga koerte aretusest eemaldamine ei ole mõistlik. Järgneva perioodi eesmärk on kaardistada goniodüsogenees, mis tähendab gonioskoopia uuringu kohustust. Goniodüsogeneesiga koerte aretuses kasutamine jääb aga kasvatajate otsustada.“ Raske“ goniodüsogeneesiga koerte põhjendamatu kasutamine on mittesoovitav.

ESTÜ aretuse erinõuete 2011-2015 punkt 4

Isast samojeedi koera, kellel on Eestis registreeritud kuni 20 kutsikat ja emast, kellel on Eestis registreeritud 2 pesakonda, ei või aretuses kasutada uuesti enne, kui nende Eesti Vabariigis elavatest järglastest on vähemalt 50% -l tehtud silmauuring ning puusa- ja küünarliigese uuring ning uuritud järglastest 2/3 on osutunud terveteks. Erandeid saab teha tõuühingu aretuskomisjoni loal

Selle punkti eesmärk oli ära hoida matadoorisaste tekkimist ja kehvade aretuskoerte liigset kasutamist. Aeg näitas, et Eesti kasvatajate puhul pole probleemiks ühe isase liigne kasutamine. Küll aga tekkis olukordi, kus emase koera kasutamine aretuses jäi ära, kuna kasvandike omanikud erinevatel põhjustel keeldusid terviseuuringuid teostamast. Järgmisel perioodil jäetakse see punkt välja.

ESTÜ aretuse erinõuete 2011-2015 punkt 5

Korduspaaritust on lubatud läbi viia ainult juhul, kui samast kombinatsioonist eelnevalt sündinud Eesti Vabariigis elavate järglaste koguarvust vähemalt 2/3 on tehtud ametlik silma- ja düsplaasiauuring, uuritud järglased on pärilike haiguste vabad ning neil ei esine puusa/küünarliigese düsplaasiat (D,E).

Perioodil 2011-2015 ei toimunud ühtegi korduspaaritust, mis tähendab, et Eesti kasvatajad ei teosta tänasel päeval korduspaaritusi ja punkti vajalikkus pole aktuaalne. Järgmiseks perioodil seda punkti ei rakendata.

ESTÜ aretuse erinõuete 2011-2015 punkt 9

Aretusõiguse saavad koerad, kellel on vähemalt 3 ametlikku näitusehinnet kolmelt erinevalt kohtunikult, millest vähemalt kaks on "suurepärase" ja üks vähemalt "väga hea" ning üks hinne on saadud tõuerinäituselt või rahvusvaheliselt näituselt.

Eelneval perioodil sai selgeks, et tihti ei ole rahvusvahelise ja vahest ka erinäituse kohtunik pädevam kui rahvusliku näituse kohtunik, mis tähendab, et rahvuslik näitus on koerale antava hinde poolest võrdne erinäituse ja RV näitusega. Seetõttu on uuel perioodil kaotatud RV näituse ja erinäituse nõue.

7. Välimik

7.1 Näitusehinne

Soovime järgneval perioodil näitusehinnete nõuet veidi lõdvendada: kui varasemas aretuse erinõudes oli koera aretuses kasutamiseks vajalik koguda kolm näitusehinnet, millest kaks pidid olema „suurepärase“, siis edaspidi piisab, kui kolmest näitusehindest üks on „suurepärane“.

7.2 Välimiku säilitamine ja parandamine

Välimikult tõustandardile vastav ning ka näitustel edukas koer on hea iseloomu ja välimikuga. Samojeedi koera puhul on lisaks välimusele väga oluline ka hea liikumine. Hea liikumisega koer liigub veokoerale omaselt - jõuliselt, vaba ja väsimatuna mõjuvalt, pika ning mahuka sammuga. Esisamm on hea ulatusega ja tagasamm jõulise tõukega.

Samojeedi koerte välimiku puudusteks loetakse:

(Kõiki kõrvalekaldeid allpool nimetatud punktidest tuleb lugeda vigadeks, mille aste sõltub otseselt kõrvalekalde ulatusest.)

- a) Ilmsed kehaehituse vead
- b) Kerge luustik
- c) Emase tüüpi isased, isase tüüpi emased
- d) Otsehambumus
- e) Kollased silmad
- f) Pehmed kõrvad
- g) Tünnikujuline rinnakorv
- h) Topeltkeeruga saba
- i) Liiga lühikesed jalad (madalajalgsus)
- j) Kõverdunud jalad, kooskandsus
- k) Üle kere laines või lühike karv; pikk, pehme või laskuv karv
- l) Ebakindel iseloom
- m) Pigmenteerumata kohad ninapeeglil, silmalaugudel ja huultel (huulekatkud)
- n) Sinised või erivärvilised silmad
- o) Üle- või alahambumus
- p) Mittepüstised kõrvad
- q) Standardist erinev karvavärv
- r) Arglik või agressiivne käitumineheledad (kollased, sinised) silmad

Maailmas saab välja tuua samojeedi koerte välimiku piirkondlikku omapära, sealhulgas puudusi. Nii võib üldiselt öelda, et Inglismaa samojeedid on veidi madalamajalgsed, kui võiks. Ameerika samojeedidel leiab harva tõu kaubamärgiks peetavat sõbralikku „naerunägu“. Põhjamaades ja ka Eestis ei saa sellist üht levinud tõu puudujääki välja tuua. Loomulikult pole Eesti samojeedid täiuslikud, esineb nii liiga ümaraid silmi, pigemendikatke kui ka liiga madala asetusega saba. Siiski ei saa me välja tuua üht levinumat viga, mille väljajuurimisele peaks erilist tähelepanu pöörama.

Pigem tuleb kasvatajate tähelepanu juhtida eri piirkondade tõustandardite erinevustele ja vajadusele aretustöös nendega arvestada. Kehvemat pigmenti esineb sageli Ameerika päritoluga koerte liinides, kuna USA standardis on pigmenteerumata huuled ja silmad lubatud. Soovides kasutada oma aretustöös Ameerika päritolu koeri, tuleks sellega arvestada ja jälgida, et viletsa pigmendiga koerale valitaks paariliseks tugeva pigmendiga koer. Samuti ei pöörata Ameerikas erilist tähelepanu naerusele ilmele, muudest piirkondadest rohkem leiab ka liiga suuri kõrvu. Inglismaa liinidega koerad hiilgavad oma "naerunägudega", kuid võivad olla kasvult väikesed ja/ või madalajalgseid ning hapra luustikuga.

Heade omaduste aretamisega ei tohi ka liiale minna. Üheks selliseks omaduseks on kindlasti samojeedi koera karv. Inglismaa samojeedi koerte aretus on üheks selliseks näiteks, kus juba väga pikka aega on suurt tähelepanu pööratud ilusale kohevale valgele karvale, tagaplaanile on aga jäetud koerte hea luustik, proportsioonid ja liikumine. Arktilise päritoluga rakendikoera karv peaks olema selline, mis kaitseb teda külma eest ja ei sega töö tegemisel. Pealiskarv ei tohi olla liialt pehme. Võib öelda, et võrreldes lumivalge karvaga on "loodusvalge" karva kvaliteet parem, sest see on karmim ja tugevam. Liialt paks karv muudab koera jässakaks, mida aga samojeedi koer olla ei tohi.

Eesti samojeedi koerte puhul võib esile tuua suurepäraseid ilmeid, head liikumist ja standardile vastavat karvastikku. Neid häid omadusi tahame tulevikus säilitada.

8. ALLIKAD

- 1) Eesti Kennelliit. Tõuregister.
- 2) Koiranet.
- 3) Soome samojeedi koerte aretusnõuded.
- 4) Lasn, Marti 2009: "Veterinaarmeditsiin. Puusaliigese düsplaasia. Küünarliigese düsplaasia. Pärilike liigesehaiguste uuringute teostamine", ettekanne.
- 5) R.Fossati, Itaalia "Samoyed as a Therapy Dog with disabled people", ettekanne.
- 6) T. Hämeläinen-Pratt, Soome "The Samoyed as an allround dog in relation to its form and function", ettekannae.
- 7) Brian N. Harris, Uus-Meremaa "Lets get rid of the Samoyed standard", ettekanne.
- 8) Janne Orro, "Püometra", artikkel.
- 9) Pam Taylor, 2000: "The samoyed Today", raamat.
- 10) Pat Hill Goodrich, 2001, "The Savvy Samoyed", raamat.
- 11) Robert H. Ward, Dolly Ward 1985: "New Complete Samoyed", raamat.
- 12) ESTÜ arhiivikogu.
- 13) Soome Samojeedi koerte Ühingu ajakiri "Valkoturkki" väljaanded aastatest 1980-2016.
- 14) Eesti Samojeedide Tõuühingu aretuse erinõuded 2011-2015.